

הדרכה למנטור.ית החדש.ה בקידום נוער היל"ה

פתח דבר

מנטורית יקרה, משמח שאתה איתנו. בחרת לקחת את הסיפור שלך צעד קדימה, להשתמש בכוחות שלך, בניסיון ובחוכמה כדי לסייע לנערים. ללוות אותם בדרך ולסייע להם ברכישת מיומנויות וכישורים של המאה ה-21 שיאפשרו להם מוביליות חברתית. לפניך חוברת אוריינטציה, הדרכה לקראת כניסתך לתפקיד. מטרת החוברת לאפשר למידה עצמאית והכרות עם העבודה ביחידה לקידום נוער היל"ה. זו אותה יחידה בה למדת אבל קצת שונה, עבר זמן ויש דברים שהשתנו גם ביחידה וגם בך.

החוברת כוללת את הפרקים הבאים:

1. מבוא
2. מטרת התוכנית
3. יישוג ויצירת קשר - תאוריה
4. יישוג ויצירת קשר - הלכה למעשה
5. מיקום עצמי - רצף היישוב
6. שיחות הכרות
7. עבודה כחלק מצוות היחידה
8. כללים
9. הצעה לליווי/רפלקציה
10. סיכום

נזמין אותך לקרוא את החוברת, לענות על השאלות, לחשוב ולשתף את העובדת המלווה אותך ביחידה, כדי להתחיל את עבודתך כשאתה מוכנה לבאות. עם החזרה ליחידה כעובדת, חשוב שתכירי את פרופיל הנערים. כמי שעתידיה ללוות ולתמוך. הדבר עשוי להעלות קושי ולהציף שאלות, נזמין אותך להביא את הדברים להנחיה ולשיח עם המלווה מהיחידה.

ברוכה הבאה ובהצלחה.

מבוא

אז מה זה "מנטור"? מנטור הוא שם של דמות במיתולוגיה היוונית, שהיה חברו של אודיסאוס ושימש כחונך לבנו טלמאכוס. המילה "מנטור" הפכה לביטוי כללי לאדם בוגר ומנוסה, המשמש כמדריך ויועץ לדמות צעירה וחסרת ניסיון. כיום, מנטור הוא אדם בעל ניסיון רב בתחום מסוים, המסייע לאחרים (החניכים) להתפתח, ללמוד, ולהגיע להישגים, משמש כמקור השראה, מודל לחיקוי ותומך בתהליך הליווי וההכוונה של החניך.

תוכנית המנטורים. בקידום נוער היל"ה נבנתה על בסיס ההכרה במנטורית כבעלת ניסיון חיים ייחודי ודומה לזה של הנערים. שיכולה להוות מודל של בוגרת שעברה תהליך התפתחות אישי משמעותי ולעורר תקווה לעתיד. התוכנית רואה במנטורית "סוכנת שינוי" הפועלת במודל חניכה אישית, מסייעת לעבודת עובדת החינוך-טיפול בקידום ההצלחה של הנערים. ותורמת לקידום היעדים החינוכיים-טיפוליים שלהם.

לכל נער ונערה הנקלטים בתוכנית היל"ה נבנית תוכנית התערבות שהיא מסגרת מארגנת לתהליכים ולפעולות, אשר מאפשרים לנו להבין את הצרכים, הקשיים, הכוחות ויכולות ההתמודדות של בני הנוער. התוכנית חינוכית טיפולית נבנית באמצעות שילוב כלים חינוכיים וטיפוליים למגוון של דרכי התמודדות ותמיכה בתהליכי התפתחות.

פירוש הדבר, שיש קו מחבר בין כל הפעילויות, החוויות והשירותים שמקבלת הנערה, לבין הצרכים ההתפתחותיים שלה. קו זה הופך את החלקים לשלם, מקדם ומפתח. המנטורית אמורה להוות דמות שמשתלבת בתוכנית הזאת ותורמת את ערכה הייחודי.

מטרות התוכנית

1 יצירת רובד נוסף של ליווי ותמיכה עבור בני הנוער בתוכנית. המנטורית תיפעל כסוכנת שינוי במודל חניכה אישית, לטובת קידום היעדים החינוכיים-טיפוליים של בני הנוער ותיסייע לעבודת עובדי קידום נוער (חינוך-טיפול) בקידום תחושת השייכות, המסוגלות וההצלחה של בני הנוער בתוכנית.

2 הדגמת תמונת עתיד חיובית ברת השגה. המנטורית תיהווה מודל של בוגרת קידום נוער היל"ה ותמונת עתיד אותנטית. המנטורית עצמה שסיימה את התהליך החינוכי ביחידה, מכירה מהתנסות אישית את ההתמודדות, התקדמה באמצעות המיומנויות והכישורים שרכשה, וכיום יכולה להוות מודל מיטיב וגורם תומך עבור הנערים.

3 העצמת המנטורים. כמי שצמחו בתוכנית, המנטורים יממשו באמצעות החניכה את היכולות, החוזקות והכישורים האישיים ויחוו העצמה ומסוגלות. בדרך זו ייווצר מעגל של העצמה הדדית בו הבוגרים יקבלו הזדמנות להתפתח ולתרום מניסיונם הייחודי, בעוד הנערים יזכו למודל לחיקוי אותנטי ומעורר השראה.

יישוג ויצירת קשר

צפה! בסרטון: [יישוג ויצירת קשר](#)

היישוג מבטא את התפיסה של קידום נוער להתאמץ להגיע אל הנערים, לאתר אותם ולחזר אחריהם באופן שיאפשר להם לקבל עזרה. פעמים רבות היישוג יחייב אותך לצאת מאיזור הנוחות שלך אל איזור הנוחות של הנערים. אין רק דרך אחת על מנת להגיע אל הנערה, יש לייצר שורה של ניסיונות בהתמדה ו"לא לוותר על אף אחד".

במקרים רבים, הנערים והנערים מגיעים לקידום נוער מתוך תחושה קשה שלא התעניינו בהם, שלא התייחסו אליהם או שלא הבינו אותם. לא פעם הם מפנים את התחושה הקשה החוצה כלפי עולם המבוגרים (תוקפנות, כעס, סירוב לשיתוף פעולה ועוד). חלקם המפנים את התחושה הקשה כלפי עצמם (דיכאון, הסתגרות, הענשה עצמית ועוד). סביב סוגיות אלה, יכולות להתפתח תחושות כמו חרדות, בדידות, דיכאון וכדומה.

עובדיות קידום נוער אמורים להציע בהתמדה קול שונה, אפשרות, פתח, יד מושטת. חשוב שהאחריות על הקשר תתפתח להדדיות באופן הדרגתי ומותאם לכוחות וליכולת של הנער או הנערה – אסור לשכוח שיש להם כוחות, והרבה!!!

חשובי על קשר משמעותי בחיך עם גורם מלווה במסגרת היחידה או אחר. האם תוכלי לנתח אותו במבט לאחור ע"פ הדיאגרמה המצורפת? היעזרי בעובדת היחידה כדי לקבל עוד נקודת מבט ולהבין את התפתחות הקשר.

יישוג ויצירת קשר - הלכה למעשה

כל יצירת קשר מתחילה בצעדים של יישוג. גם אם הנערה ותיקה ביחידה ומופנה אלי, הקשר בנינו הוא חדש ויצריך פעולת יישוג.

בשלב הראשוני הנערה בוחנת אותנו ומה יש לנו להציע, ועסוקה בבחירה אם לקחת חלק בקשר או לא. בשלב זה חשוב להיות בהתבוננות על הנערה במספר תחומים.

בתחום הרגשי - איך הנערה מגיעה ליחידה? האם היא שמחה? האם היא מתביישת או מסתגרת? האם היא סקרנית ופתוחה? מבוהלת? סקפטית? כועסת?

בתחום החברתי - מה המוטיבציה שלה לקשר? מה הכוחות שלה? מה החלומות שלה? האם היא מנסה לקחת חלק במתרחש ביחידה? או מתעקשת להיות בצד בעמדה מתבוננת או מתעלמת?

קרא! את הקטע המצורף

בבואנו להעביר אחריות לתלמידים, חשוב שנצמיד למעשינו את הביטחון שלהם בכך שנהיה אתם תמיד. שיידעו שנהיה שם גם כדי לתפוס אותם בנפילה, אם וכאשר זאת תבוא. אין בביטחון הזה משהו שמחנך לחוסר אחריות, שהרי גם אני יודע את זה על עצמי. ברור לי שאשתי וילדי יהיו שם תמיד בשבילי, גם כדי לאחוז אותי בנפילתי, אם וכאשר זאת תגיע. זה לא מסיר ממני אחריות. להפך - זה הדבר אשר מאפשר לי לשאת באחריות ולהסתכן בכישלון. העובדה שיש לך מישור שיושית לך יד כאשר תיפול, אינה מסירה מעליך אחריות, היא מאפשרת לך לשאת בה. רק מי שיש לו בטחון ייטול על עצמו לשאת באחריות.

הדרך הטובה ביותר בעיני לקבוע בכל זאת היכן עובר הגבול ומתי צריך לשחרר היא מבחן הזיעה. השאלה החשובה ביותר שצריכה להישאל היא, האם התלמיד ישייך לעצמו את ההצלחה ואת הנקודה שאליה הגיע או שמא ישייך אותה אלינו.

לאחר שיצא ממבחן בגרות מוצלח הוא יגיד, "הצלחתי כי המורים עזרו לי" או יגיד "הצלחתי כי קרעתי את עצמי"?

אם ידבר בנוסח האפשרות השנייה, אפשר לעזור לו יותר ויותר. **השאלה אם הוא הזיע, אם הוא התאמץ, ואם הוא מזהה את הזיעה ואת המאמץ כשלו. אם כן - הוא נשא באחריות. הוא עשה דרך. הוא השיג את המטרות.**

אך אם הוא שט במנוחה אל היעדים, לא מנגב זיעה ממצחו ומשוכנע שהמורים עושים וימשיכו לעשות בשבילו את העבודה, אז ערך האחריות כנראה לא חלחל. אנחנו צריכים לדעת שמנקודת מבטו של התלמיד הוא הזיעה, התאמץ, התייגע והצליח. או אז גם הוא יאמין ואנחנו יחד עמו.

"ייצגת ומצאת - תאמין".

"מבחן הזיעה של טרופר" שהוצג בסרטון לקוח מחוך הספר: **חילי טרופר, "מקום בעולם: מחשבות על חינוך", 2013.**

© כל הזכויות שמורות להוצאת משכל (עמ' 156-158)

הטקסט מסתיים בשאלת המפתח: "האם התלמיד ישייך לעצמו את ההצלחה ואת הנקודה שאליה הגיע או שמא ישייך אותה אלינו?". על בסיס משפט זה, חשוב שתחשוב: מהי הדרך הטובה ביותר מבחינתך לגרום לחניכה להרגיש הגיבורה של הסיפור שלה, ואיך תוכלי להנחיל בזה את תחושת הבעלות הזו על ההצלחות שלה?

מיקום עצמי - רצף היישוג

בדקו עם עצמכם. - מה המקום הרצוי לדעתך על קו הרצף בנושא יישוג על פי הקריטריונים האלה - סמן את המיקום על הסרגל בין 1 ל-5.

כאמור, אין רק דרך אחת לבצע יישוג. תהליך היישוג משתנה בהתאם לנערה, לקשר עימוה, לשלב ההתערבות, למטרות ההתערבות, למערכות התמיכה הקיימות וגם לעמדות ולתפיסות שלנו כמי שמנסים לייצר את הקשר וצרכים להתאים את עצמינו לצורכי הנערה.

שיחות הכרות

מטרת הקשר מנטורית-נערה היא לסייע לנערה לפתח זהות חיובית, לשפר את הדימוי העצמי והביטחון ביכולות ולייצר עבורה חוויות הצלחה שיעניקו לה. כוחות להתמודד עם קשיים ומשברים. לשם כך, על המנטורית להכיר את הצרכים השונים של הנערה, לצד הכוחות והפוטנציאל שלה. שיחות ההכרות מאפשרות למנטורית לזהות אצל הנערה את ההזדמנויות ואת הקשיים. לתפיסת הנערה את עצמה ואת עולמה. יש משקל רב בשיחות עם הנערה נשקף ונשאל שאלות, נהיה קשובים ונתונים לדברים שנאמרים, ולא לשלל נאמרים.

דגשים לקיום שיחת הכרות:

- **רגישות תרבותית** - חשוב שיהיה לנו מושג לגבי התרבות ממנה מגיעים הנערים. וההורים כדי שנדע מה לשאול ומה לא לשאול. חשוב לזכור שחלק גדול מההתנהגויות והקשיים קשורים לא רק לרקע התרבותי, אלא גם ליחס אל התרבות שלהם בחברה כולה.
- **למידה מהנערה** - לא כל מה שלנו נראה כבעייתי בהכרח נחוה כך עבורה. פעמים רבות, ההתנגדות לעולם המבוגרים או לערכים מקובלים היא חלק חשוב וחיוני מתהליך ההתבגרות.
- **הקשבה פעילה** - הדגש במרכיב זה הוא על יצירת הקשר שתוביל ליצירת אמון ולחיזוק הקשר ותסייע לעבודה המשותפת. זה אינו מרכיב טכני אלא מהותי לתהליך ומבוסס על דיאלוג והקשבה. זהו מרכיב חשוב בשיחת הכרות ובקשר בכלל שיוביל לביסוס אמון וחיזוק הקשר.

צפה! בסרטון: [עקרונות להקשבה פעילה](#)

1. עקרונות הקשבה פעילה:

- **קשב מלא:** התמקדות בדוברת, ללא שיפוט והסחות דעת.
- **דהוד (שיקוף):** חזרה על דברי הדוברת במילים שלך להבנה ולוודוא הבנה.
- **הבהרה:** שאלת שאלות פתוחות להרחבה והעמקה.
- **אמפתיה:** ניסיון להבין את רגשות הדוברת מעבר למילים.
- **שיח מכבד ותומך:** הקשר עם הנערה מתבסס על תמיכה וכבוד, מתוך עמדה של מבוגרת אחראית.
- **הקשבה והפרדה רגשית:** יש להקשיב ולתמוך תוך הפרדה בין חוויות האישיות להתמודדות של הנערה.
- **אי שיפוטיות:** הימנעות מביקורת, ממתן עצות או מפתרונות מיידיים.

2. טיפים מעשיים ליישום הקשבה פעילה:

- **התחלה מודעת:** לפני מפגש, להחליט במודע "אני אקשיב באופן פעיל".
- **שפת גוף:** יצירת קשר עין, הנהונים, הטיית גוף.
- **לקיחת נשימה:** עצירה קצרה לפני תגובה.

מה מבין העקרונות או הטיפים להקשבה פעילה נראה לכם הכי מאתגר ליישום בקשר עם נערה? ולמה?

חשובי על סיטואציה שבה הרגשת שמקשיבים לך באמת. מה בדיוק עשתה מי שהקשיבה לך שגרם לך להרגיש כך? איך תוכלי ליישם את זה בקשר עם הנערים.ות.

הסעיף של "הקשבה והפרדה רגשית" מדבר על הפרדה בין חוויות אישיות שלך להתמודדויות של הנערה. האם תוכלי יכולים לזהות מצבים שבהם החוויה האישית שלך עלולה להקשות עליך להקשיב באופן לא שיפוטי? איך תוכלי להתמודד עם זה?

עבודה כחלק מצוות היחידה

הקשר בין המנטורית לנערה הוא חלק מתוכנית התערבות כוללת הנבנית עבורה ביחידה לקידום נוער היל"ה. על כן, היא מצריכה עבודה משותפת עם צוות היחידה.

- יש לערוך פגישת הכרות עם צוות היחידה (מורים ועובדי חינוך טיפול), להכיר את הצוות החדש ואת הצרכים של היחידה כיום ולהמשיך בשיתוף הפעולה באופן שוטף.
- כמנטורית, תקבלי שעת הנחיה קבועה בה ניתן לשתף בתכנים שעלו, בסוגיות ובשאלות ולקבל ליווי ותמיכה בבניית המשך הקשר והפעילות.
- השתתפות בישיבות צוות - יערך תיאום ציפיות לגבי השתתפות בישיבות צוות הרלוונטיות אליך.
- עבודה עם עובד ח"ט של הנערה - חשוב לקיים קשר של עידכון בין המנטורית לעובדת חינוך טיפול כחלק מתוכנית ההתערבות של הנערה. ויצירת שפה אחידה איתה. בדומה, אם המנטורית מסייע ברובד הלימודי, חשוב לקיים קשר עם המורה הרלוונטית.
- במסגרת הליווי והנוכחות ביחידה, יעלו תכנים אישיים הרלוונטיים לנערה או משפחתה. חובה לעדכן את צוות היחידה לגבי כל אירוע חריג או חשש למצב הדורש התייחסות. לצד זאת, חל איסור מוחלט להפר את הפרטיותם. לחשוף מידע אישי מכל סוג, להוציא שיתוף הגורמת המלווה אותך ביחידה.
- במסגרת עבודתך ביחידה, תיבנה מערכת שעות קבועה הכוללת זמן עבודה פרטני עם הנערה, זמן קבוצתי, שעת הנחיה. חשוב לשמור על סטינג קבוע: במועדי ההגעה ליחידה, לוח הזמנים והמפגשים, מקום, תוכן (כשרלוונטי).

כללים

- יש להקפיד לעמוד בכל כלל שחל על אנשי הצוות, כמו קוד לבוש נהוג ביחידה, איסור לעשן או לשתות עם הנערים.ות, להסיע אותם. וכדומה ביחידה ומחוצה לה.
- יש להפעיל שיקול דעת על הנושאים בהם כדאי לשתף את הנערה ולהקפיד על גבולות ראויים.
- יש לקיים את המפגשים רק בשעות פעילות היחידה ובתיאום עם הצוות. כל מפגש מחוץ לשעות אלה דורש תיאום ואישור.
- מגע - התייחסות רגישה ומודעת, תוך הבנת ההבדל בין מגע רצוי, מגע מגן ומגע פוגעני. חשוב להקפיד על כך שהמגע, אם מתקיים, יהיה מוסכם על שני הצדדים ובמצבים בהם קיים ספק או אי נוחות עדיף להימנע ממגע פיזי.
- במסגרת הפעילות כמנטורית. אסורים יחסים אינטימיים, שתיית אלכוהול וצריכת חומרים מכל סוג עם כלל הנערים.ות ביחידה.
- כמנטורית, אתה מהווה מודל, חשוב להיות מודע לכך גם במפגשים בלתי פורמאליים מחוץ לגבולות היחידה.
- שמירה על סודיות מידע הקשור לנערים.ות מול כל אדם, להוציא דיווח במידת הצורך לגורם המלווה שלך.

הצעה לליווי/ רפלקציה

"הדרך שלי ביחידה" - יומן מנטור.ית:

כתובי לעצמך בסוף כל שבוע על מנת לזכור דברים חשובים, לעבד את החוויות והתובנות, ללמוד עם עצמך וגם להביא להנחיה ביחידה ללמידה,

לחשיבה משותפת ולהתפתחות:

- מה חוויתי - תיאור של איך עבר השבוע.
- מה למדתי - תובנות, פרשנות, שאלות, התלבטויות.
- מה יכול לעשות עם זה - איך אני יכול לגרום לשבוע הבא להיות שונה, להתקדם, לשפר.

סיכום

מנטור.ית יקר.ה,

הגענו לסוף החוברת, אבל זו רק ההתחלה של המסע המשותף שלנו. בחרנו בך כי אנחנו מאמינים.ות ביכולות שלך ובכוח של הסיפור האישי שלך. הדרך שעברת מעניקה לך יתרון ייחודי ומאפשרת לך ליצור קשר אמיתי ועמוק עם הנערים.ות.

זכור.י תמיד שאת.ה לא לבד. כל התמודדות, שאלה או קושי שצפים בדרך הם הזדמנות לצמיחה וללמידה. אנחנו, צוות היחידה וצוות התוכנית, כאן כדי ללוות אותך ולתמוך בך בכל שלב. אל תהסס.י לשתף, להתייעץ ולבקש עזרה. אנו גאים.ות בך על שבחרת לקחת חלק במשימה חשובה כל כך. תודה לך על האמון והשותפות.

בהצלחה רבה!

צוות קידום נוער היל"ה.

אגף א - חינוך ילדים ונוער במסגרת משרד החינוך

מסגרת החינוך

עתיד
& קידום נוער
תכנית היל"ה
النهوض بالشبيبة - برنامج هيل